

HØGSKULEN I VOLDA
Volda University College

BACHELOROPPGAVE

En kvalitativ studie om hvordan barnehagen kan arbeide med de flerspråklige barnas morsmål

Mari Aarflot

Forord

Bakgrunnen for at jeg har valgt å skrive om flerspråklighet med fokus på morsmål i min bacheloroppgave, er først og fremst fordi jeg har en stor interesse for språk. Jeg har sett under arbeid i barnehagen hvordan flerspråklige barn lyser opp når de får vist sin kompetanse som flerspråklig. Jeg håper at denne oppgaven kan være med på å gi flere flerspråklige barn muligheten til å bruke og vise fram sine morsmålskunnskaper i barnehagen.

Jeg vil først takke veilederen min Torhild Høydalsvik for inspirasjon, engasjement og tilbakemeldinger. Hennes hjelp, støtte og oppmuntring gjennom hele prosessen har vært avgjørende for at denne oppgaven ble som den ble.

Takk til alle informantene som ønsket å stille til intervju og som tok meg godt imot i deres barnehager. Jeg vil også takke Randi Elise for godt selskap på skolen gjennom hele prosessen. Til slutt vil jeg takke Norunn Lindvik Velsvik som med kritiske øyne og tilbakemeldinger har hjulpet meg med å fullføre oppgaven.

Sammendrag

I denne bacheloroppgaven blir problemstillingen om hvordan barnehagen kan arbeide med de flerspråklige barnas morsmål, sett i lys av teori og empiri. Jeg har brukt en kvalitativ metode i arbeidet med dette, og data er samlet inn ved intervju av to barnehagelærere og en fagarbeider fra ulike kommuner i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane. Jeg har valgt å støtte meg til litteratur av forfattere med stor kunnskap om flerspråklighet og arbeid med flerspråklige barn i barnehagen.

Resultatet av studiet viser at noen av de ansatte i barnehagen ikke tror de kan arbeide med morsmålet til de flerspråklige barna, fordi de selv ikke har kompetanse i deres morsmål. I mitt utvalg svarer personalet i barnehagene at de oppfordrer alle foreldrene til å snakke på morsmålet til barna hjemme, noe foreldrene også gjør under henting og levering i barnehagen. En flerspråklig assistent kan ha samtaler og lese bøker med barna på morsmålet, benevne og oversette til de flerspråklige barna i for eksempel samlinger. I barnehager som ikke har flerspråklig assistent, blir ikke morsmålet synliggjort og arbeidet med på samme måte. I mitt utvalg sier informantene at de har fokus på å lære barna norsk. Bruk av bilder, konkrete og bøker kan stimulere bruk av morsmålet dersom barnet blir oppfordret til å være språklig aktiv. Flerspråklige barn kan lære de andre barna ord eller sanger på sitt morsmål for å vise sin flerspråklige kompetanse. Resultatene fra denne studien viser også at samarbeidet med foreldrene er desto viktigere for barnehager uten flerspråklig assistent som snakker morsmålet. Det er positivt at flerspråklige barn blir lest bøker for på morsmålet før de senere leses på norsk i barnehagen. Uten flerspråklig assistent som kan morsmålet, er det bare foreldrene som kan bruke morsmålet med barna.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	3
Sammendrag.....	4
1. Innledning	6
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	6
1.2 Problemstilling.....	7
1.3 Avgrensning	7
1.4 Valg av metode	7
1.5 Valg av litteratur.....	8
1.6 Disposisjon av oppgaven	8
2. Teorikapittel	9
2.1 Aktualisering av tema.....	9
2.2 Morsmål.....	9
2.3 Ressurs- vs. problemorientert holdning	10
2.4 Et godt språk- og læringsmiljø	11
2.5 Styrking av morsmål.....	12
2.6 Samarbeid mellom barnehage og hjem	14
2.7 Kartlegging av språk.....	15
3. Metode.....	16
3.1 Valg av kvalitativ metode	16
3.2 Semistrukturert intervju.....	16
3.3 Observasjoner	16
3.4 Valg av informanter	17
3.5 Presentasjon av informanter.....	17
3.6 Utforming og gjennomføring av intervju.....	18
3.7 Analyse av data.....	18
3.8 Kvalitet i kvalitativ metode	18
3.8.1 Reliabilitet og Validitet.....	19
3.8.2 Generalisering.....	19
3.9 Forskningsetiske utfordringer	20
4. Resultater	21
5. Drøfting.....	23
6. Oppsummering	31
Litteraturliste.....	33
Vedlegg 1: Samtykkeskjema	35
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	37

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Globaliseringsprosesser har gjort at det norske samfunnet har blitt mer mangfoldig, der mennesker kommer fra ulike språklige, kulturelle og religiøse bakgrunn (Gjervan, Andersen & Bleka, 2012, s.9). ”Mange barn opplever at det språket som brukes hjemme, morsmålet, er et annet enn det språket som brukes i storsamfunnet” (Høigård, 2013, s.195). Flerspråklighet er derfor et svært aktuelt tema i barnehagene da mange barn har et annet morsmål enn norsk.

Med dette som utgangspunkt har jeg valgt å legge vekt på hvordan barnehagen kan arbeide med morsmålet til flerspråklige barn. I rammeplanen for barnehagen står det at morsmål er viktig for opplevelse av egen identitet og mestring på mange områder. Rammeplanen legger vekt på at et godt utviklet morsmål er en grunnleggende forutsetning for språkutviklingen, men også for skriftspråket og leseforståelsen (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.35).

Foreldre, barnehageansatte, lærere og politikere er opptatt av at barn med minoritetsspråklig bakgrunn skal beherske det norske språket slik at de er forberedt til skolestart. Derfor er det viktig å etablere kunnskap om flerspråklighet og morsmålet sin sentrale rolle i barnets utvikling av norsk som andrespråk (Gjervan, 2006, s.35).

Formålet med denne oppgaven er at jeg som ferdig utdannet barnehagelærer skal ha kompetanse om min rolle i arbeidet med de flerspråklige barnas morsmål og dens plass i tilegnelsen av et andrespråk. Når jeg er ferdig utdannet barnehagelærer kommer jeg i løpet av livet til å arbeide med mange flerspråklige barn. Det er viktig at jeg har kunnskap om dette arbeidet for å kunne forstå og legge til rette for at språktilegnelsen til disse barna skal kunne utvikle seg på best mulig måte. Jeg skal bli en pedagogisk leder som er et forbilde, en inspirator og en leder som er trygg i sin rolle og kan veilede personalgruppen arbeidet. Jeg ønsker derfor å styrke min kunnskap gjennom denne bacheloroppgaven for å være mer forberedt på det som venter meg når jeg skal starte i jobben som barnehagelærer og som leder.

1.2 Problemstilling

På bakgrunn av dette er problemstillingen i denne bacheloroppgaven: *Hvordan kan barnehagen arbeide med de flerspråklige barnas morsmål?*

Et sentralt begrep i denne oppgaven er *morsmål*, et begrep som ikke har en entydig definisjon, men kan defineres som det språket barnet forstår best, lærte først eller det språket barnet identifiserer seg med (Gjervan et al., 2012, s.127).

Et annet sentralt begrep er *flerspråklighet*, som er den vanligst brukte betegnelsen for de som bruker to eller flere språk . Derfor er det denne betegnelsen jeg kommer til å bruke i oppgaven (Høigård, 2013, s.195).

Jeg har valgt å legge vekt på *hvordan* barnehagen kan arbeide med de flerspråklige barnas morsmål og den teoretiske begrunnelsen for det. Jeg ser at den nordiske barnehagen trenger å samle forskning og teori på dette området.

1.3 Avgrensning

Jeg velger å se på hvordan barnehagen arbeider med å styrke morsmålet til flerspråklige barn i hverdagssituasjoner, med fokus på de barna som har et annet morsmål enn norsk. Jeg ønsker å se på hvordan barnehagen arbeider for at flerspråklige barn på best mulig måte skal tilegne seg det norske språket i lys av morsmål og dets stilling i språktilegnelsen. Derfor har jeg ikke tatt opp språkstimulering generelt, men heller avgrenset til fagfeltet som omhandler utfordringer omkring det å ta vare på barns morsmål.

1.4 Valg av metode

Jeg har valgt å bruke en kvalitativ tilnæringsmåte for å svare på problemstillingen. Jeg har samlet inn data gjennom intervju med tre aktører i ulike barnehager, i tillegg til å skaffe meg kunnskap om konteksten gjennom observasjoner. Dette begrunner jeg med å bedre kunne tolke intervjuene ut fra konteksten informantene står i. Jeg presiserer likevel at jeg ikke har gjort en observasjonsstudie.

1.5 Valg av litteratur

Jeg har valgt å støtte meg til litteratur av forfattere med stor kunnskap om flerspråklighet og arbeid med flerspråklige barn i barnehagen. Rammeplanen for barnehagen har vært sentral i tillegg til Marit Gjervan sitt temahefte om språklig og kulturelt mangfold som er gitt ut av Kunnskapsdepartementet. Disse gav meg inspirasjon til hvordan oppgaven skulle bygges opp og gjennomføres. Jeg har valgt ut teori fra bøker som handler om språktilegnelsen av både norsk og morsmål. Felles for forfatterne er at de ser på språk som en del av den sosiokulturelle læringsteorien der miljøet rundt spiller en stor rolle i læringsprosessen.

1.6 Disposisjon av oppgaven

Jeg går nå videre til kunnskapsgrunnlaget for oppgaven. Her viser jeg til noe forskning og det kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for problemstillingen om hvordan kan barnehagen arbeide med de flerspråklige barnas morsmål. Jeg har spesielt tatt utgangspunkt i barns språkutvikling når barna lærer mer enn ett språk. Det pedagogiske arbeidet og barnehagen som et styrkende barnehagemiljø er også et av fokusområdene. Videre i kapittel tre går jeg inn på forskningsmetode, valg av metode og hvorfor semistrukturert intervju er sentralt for å svare på problemstillingen. Før drøftingen av hvordan barnehagen arbeider med de flerspråklige barnas morsmål, presenterer jeg de mest sentrale resultatene. Til slutt trekker jeg fram hovedpunktene i oppgavene i en oppsummering.

2. Teorikapittel

På bakgrunn av problemstillingen legger jeg vekt på hvordan barnehagen arbeider for at flerspråklige barn på best mulig måte skal tilegne seg det norske språket i lys av morsmålet. Jeg sier også noe om viktigheten av morsmålet i tilegnelsen av språk.

2.1 Aktualisering av tema

Norge og verden er i endring på grunn av den økende globaliseringen. Det norske samfunnet har blitt mer mangfoldig, både når det gjelder religion, kultur og språk.

Det fremheves ofte at Norge er blitt mer flerkulturelt, men det at Norge har blitt mer flerspråklig fremheves ikke i like stor grad. (Sandvik & Spurkland, 2012, s.43).

Jeg har selv arbeidet i fem ulike barnehager i forskjellige deler av landet. Mine erfaringer tilsier at det ikke er uvanlig at en barnehage har over ti ulike nasjonaliteter (Myklebust, 2015). Derfor sier det seg selv at det er mange morsmål blant barna i barnehagen.

Flerspråklig er den vanligst brukte betegnelsen for de som bruker to eller flere språk (Høigård, 2013, s.195). ”Mange barn opplever at det språket som brukes heime, morsmålet, er et annet enn det språket som brukes i storsamfunnet” (Høigård, 2013, s.195). Flerspråklighet er derfor et svært aktuelt tema i barnehagene der mange barn har et annet morsmål enn norsk.

2.2 Morsmål

Morsmål kan defineres som det språket barnet forstår best, lærte først eller det språket barnet identifiserer seg med (Gjervan et al., 2012, s.127). I rammeplanen for barnehager står det at barnehagen må støtte at barn bruker sitt morsmål og samtidig arbeider aktivt med å fremme barnas norskspråklige kompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.35). I følge Høigård (2013, s.210) er en flerspråklig utvikling en helhetlig utvikling der alle språkene til barnet utvikles. Skal et barn som har et annet morsmål enn norsk bli god i norsk, må en styrke morsmålet. Det betyr at man ikke kan satse på ensidig norskopplæring (Høigård, 2013, s.110).

”Et godt utviklet morsmål er en grunnleggende forutsetning for den videre språkutviklingen, også når det gjelder skriftspråk og leseforståelse” (Spernes & Hatlem, 2013, s.124). Likevel er morsmålet nedprioritert i både barnehagens og skolens styringsdokumenter på tross av at et godt utviklet morsmål er viktig for innlæring av et andrespråk, for kognitiv utvikling og identitetsutvikling (Spernes & Hatlem, 2013, s.129). I en synteserapport om skandinavisk forskning på barns språk og språkmiljø viser forskningsresultatene at barnehagene har en

tendens til å vektlegge språkstimulering på norsk for flerspråklige barn (Sandvik, Garmann & Tkachenko, 2014, s.54). Det vi kan si er at kompetansen om morsmålets plass i språktilegnelsen ikke er godt nok kjent blant de som arbeider i barnehagene fordi det fortsatt er slik at morsmålet er nedprioritert i hverdagen.

”Barnehagen må sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser” (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.35). Å kommunisere om innhold og mening må gjøres på et språk man kjenner godt. ”Følelser er nært knyttet til det emosjonelle språket, det språket som representerer identitet og kultur, og som oftest beherskes best” (Spernes & Hatlem, 2013, s.127). Ikke alle flerspråklige barn klarer å uttrykke seg og bruke det norske språket som kommunikasjonsmiddel. Det er viktig at barnehagen støtter at barn bruker sitt morsmål og samtidig arbeider aktivt med å fremme deres norskspråklige kompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.35).

Å kunne morsmålet sikrer ikke bare kommunikasjonen med familie og slektninger. Det gir barnet mulighet til å kommunisere på et nivå som tilsvarer alder og kognitiv utvikling, og det kan ha betydning for andrespråkutviklingen. Derfor er det viktig at alle som arbeider med flerspråklige barn legger til rette for at barna får utvikle morsmålet sitt. Ved at barnet har gjort seg erfaringer på morsmålet og lært å knytte begreper til erfaringene, er det ”bare” nye språklige merkelapper barnet trenger å lære, ikke selve begrepsinnholdet (Sandvik & Spurkland, 2012, s.48).

2.3 Ressurs- vs. problemorientert holdning

“Det å forholde seg til språklig, kulturelt og religiøst mangfold i barnehagen kan ses på som en ressurs og en positiv utfordring, men kan også møtes som et problem og en uønsket situasjon. De to ulike tilnærmingene får konsekvenser for barnehagen som pedagogisk institusjon” (Gjervan, 2006, s.8). En ressursorientert tilnærming til mangfold innebærer blant annet at personalet anerkjenner og synliggjør ulike språk i barnehagens innhold og planer. Man skal også se på ulike språklige forskjeller som en berikelse for fellesskapet. Alle barn og foreldre skal være inkludert i barnehagens flerkulturelle fellesskap (Gjervan, 2006, s.8).

Synliggjøring av barnas morsmål er en viktig faktor for at barn med minoritetsspråklig

bakgrunn skal utvikle en positiv identitet. I en flerkulturell barnehage er alle språk like verdifulle og det skal oppleves meningsfullt å snakke sitt morsmål. Derfor er det viktig at både personalet og de foresatte gir anerkjennelse for at vi snakker flere språk i barnehagen (Gjervan, 2006, s.28). Det er viktig at foreldrene blir trygge på at barnehagen verdsetter barnas morsmål (Høigård, 2013, s.207).

Mangfoldet i barnas språk og bakgrunn blir i mange barnehager underkommunisert. Alle barn trenger anerkjennelse og identitetsbekreftelse gjennom å se at noe som betyr noe for dem blir verdsatt i barnehagen. Å synliggjøre mangfoldet kan for eksempel være å ha en velkommenplakat eller hilingsord på ulike språk. Det kan også være å vise bilder, gjenstander, mat, sang, musikk, eventyr eller bøker fra de landene barna har røtter i (Høigård, 2013, s.207).

2.4 Et godt språk- og læringsmiljø

Hvor lang tid barn bruker på å lære språklige ferdigheter er forskjellig og avhengig av alder, motivasjon, egne forutsetninger og ikke minst hvor godt læringsmiljøet er tilrettelagt for slik læring (Egeberg, 2012, s.59). Det er i samhandling med andre mennesker at barn lærer språk. Derfor er det viktig at barn får vokse opp i et godt språkmiljø både i barnehagen og i hjemmet. Foreldre, pedagoger i skolen og i barnehagen og andre viktige nærpersioner vil være barnets kilde til språklig og tankemessig utvikling (Egeberg, 2012, s.58). ”Barnehagelæreren må tilrettelegge for et læringsmiljø som skaper motivasjon for å lære norsk og samarbeide med de involverte fagarbeiderne, assistentene og foreldrene” (Spernes & Hatlem, 2013, s.132). I den flerkulturelle barnehagen bør personalet ha god forståelse for hva det vil si å kunne et språk, og hvordan barns andrespråk utvikler seg for å kunne legge til rette for et godt språkmiljø for barna (Sandvik & Spurkland, 2012, s.29).

I følge Kibsgaard og Husby (2014, s.128) lærer barn best når de blir eksponert for språket i et rikt og godt språkmiljø. De karakteriserer dette miljøet som et sted der barn aktivt får være sammen med voksne og barn, og mulighet til å ta i bruk ulike sider ved språket.

Barns språklige utvikling starter lenge før de er i stand til å bruke språket aktivt. De barna som starter i barnehagen som ettåring har allerede kommet langt i sin språkutvikling (Kibsgaard & Husby, 2014, s.133)

For barn som har svake norskferdigheter kan det være nødvendig å tilpasse kommunikasjonen og språkbruken i samspill med barnet. Å få øyekontakt eller å si navnet til barnet før man starter samtalen, gjør at man får oppmerksomheten. På den måten får barnet vite at informasjonen er rettet til dem selv. En annen tilpassing av vår egen kommunikasjon og språkbruk med barna er å bruke et moderat taletempo med små pauser. Da får barnet rom til å tenke seg om før de svarer. Det er også viktig å si ting i en naturlig rekkefølge der konteksten eller sammenhengen kommer først, deretter hovedfokuset (Egeberg, 2012, s.77).

2.5 Styrking av morsmål

I rammeplanen står det at barnehagen må støtte at barn bruker morsmålet (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.35). Høigård (2013, s.206) mener det beste for alle barn vil være å ha noen å snakke morsmålet med i barnehagen, men at et enspråklig norsk personale kan gjøre mye for å støtte barns bruk av eget morsmål. Det handler om å synliggjøre og anerkjenne morsmålene, samarbeid med foreldrene, tilsette tospråklig personale og finne frem aktuelle tekster og andre ressurser på de aktuelle morsmålene (Høigård, 2013, s.206).

I en NOU om mangfold og mestring, flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet, viser Kunnskapsdepartementet (2010) til forslag som har til hensikt å fremme flerspråklighet. Forslagene er blant annet å styrke kompetansen til flerspråklig personale i barnehagen og utvikle pedagogisk materiale på flere språk for barn i førskolealder (Kunnskapsdepartementet, 2010).

“Tospråklige medarbeidere kan være en viktig ressurs med tanke på barnas flerspråklige utvikling, både når det gjelder utviklingen av morsmålet og norsk som andrespråk“ (Gjervan, 2006, s.13-14). Egeberg (2012, s.87) skriver at en liten gruppe som har samme førstespråk, kan ha samtaler eller dialoger om språkene. Dette er noe flerspråklige assistenter kan være hjelpelige med i barnehagen. En pedagog uten den morsmålskompetansen klarer ikke være deltakende på samme måte som en flerspråklig assistent, men kan likevel legge til rette for slike språkgrupper.

I temaheftet om språklig og kulturelt mangfold nevner Gjervan (2006, s.34) hvordan en flerspråklig assistent kan gi de flerspråklige barna mange muligheter til å bruke morsmålet i hverdagen. Sammen med en morsmålsassistent kan barna få mulighet til å forstå, bli forstått

og gi uttrykk for tanker, meninger og følelser der kanskje norskkompetansen ikke strekker til. Ved å ha en morsmålsassistent får også de flerspråklige barna mulighet til å forberede seg og delta likeverdige i lek og andre aktiviteter samt bearbeide inntrykk i etterkant av disse.

Den flerspråklige opplæringen skal legge til rette for at barnet skal klare å bruke sine flerspråklige ferdigheter og kunnskaper. Det er derfor ikke et krav at pedagogen må kunne morsmålet for å aktivisere til bruk av barnas førstespråk. Det mest effektive vil naturlig nok være støtte og formidling fra andre som kan morsmålet, men det er også mulig å legge til rette for at barnet selv skal bruke morsmålet mer aktivt (Egeberg, 2012, s. 87).

Egeberg (2012, s.89) henviser til Gentner & Boroditsky som mener at det i noen barnehager er mulig å organisere grupper med barn som har samme førstespråk. I det Egeberg kaller ”førstespråksgruppe” kan man ta utgangspunkt i noe som er lest eller gjennomgått på et språk og arbeide med dette på det andre språket etterpå. Dette kan også gjøres med foreldrene hjemme. Å ta utgangspunkt i et eventyr, en historie eller en fortelling som barna kjenner godt fra morsmålet, kan være spennende å oversette og fortelle på norsk. En slik arbeidsmetode gir mulighet for dypere bevissthet, kunnskap om innholdet og språklige uttrykk på begge språk (Egeberg, 2012, s.92).

I rammeplanen står det at personalet må oppmuntre barn med to- eller flerspråklig bakgrunn til å være språklig aktive og samtidig hjelpe dem til å få erfaringer som bygger opp deres begrepsforståelse og ordforråd i norsk (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.41). Siden 2007 har NAFO (nasjonalt senter for flerkulturell opplæring) hatt et kompetanseutviklingsprosjekt for barnehager. Hovedmålet for prosjektet har vært å styrke utviklingsmulighetene til barna i eget morsmål. Ved at alle barn skal ha muligheten til å høre, se og bruke sitt morsmål i barnehagens hverdag, ønsker personalet at dette skal kunne styrke barnas flerspråklige utvikling både på morsmålet og i tilegnelsen av norsk (Nasjonalt senter for flerkulturell utvikling, 2010, s.21).

I følge Egeberg (2012, s.166) er kontekstuell støtte svært viktig i innlæring av ny kunnskap, nye ord og i forbindelse med gjenhenting og overføring av tidligere innlært kunnskap til nye situasjoner. Konteksten bestemmer hvilke erfaringer det er viktig å koble til innholdet og

hvordan noe skal tolkes. Det er også det mest fremtredende hjelpemiddelet man har for å lære språket og forstå innhold og ord (Egeberg, 2012, s.165-166). En passiv bruk av konteksten vil gi liten effekt. Derfor er det nødvendig å rette barnas oppmerksomhet mot det som skal læres, og å tolke og oppfatte konteksten slik at den gir støtte til å videreutvikle det barnet trenger å lære (Egeberg, 2012, s.170). De voksne må altså være bevisste på å konkretisere og gi barna sjansen til å forstå ved hjelp av konteksten. Dette kan gjøres i samlingsstunder ved å for eksempel bruke små figurer som kan konkretisere handlingen i det som blir fortalt (Høigård, 2013, s.213).

2.6 Samarbeid mellom barnehage og hjem

Foreldrene til flerspråklige barn er ressurser som kan være med på å støtte barnas utvikling av morsmålet. I følge Høigård må foreldrene bli oppfordret til å bruke morsmålet når de snakker med barna i barnehagen, og ikke bare i hjemmet (Høigård, 2013, s.207). En oppstartsamtale med foreldrene til flerspråklige barn er viktig for at man sammen med barnehagen skal lage en plan for hvordan barnet skal utvikle begge språkene. Det er også viktig at foreldrene kan si noe om barnas språk og språkutvikling så langt, spesielt dersom barnehagen ikke har ansatte med språklig kompetanse i barnets morsmål. Det bør også gis informasjon om hvor stor betydning morsmålskompetansen har i tilegnelsen av et andrespråk, og at de som foreldre bør benytte det språket de er best på i kommunikasjon med barnet (Spernes & Hatlem, 2013, s.126).

”Mange barn som lærer norsk i barnehagen, får et splittet ordforråd” (Høigård, 2013, s.208). Å ha et splittet ordforråd vil si at de har et norsk ordforråd for barnehageverdenen og et morsmålsordforråd som er knyttet til familieverdenen. Mange av disse barna klarer ikke å snakke med foreldrene om opplevelsene i barnehagen, og mister dermed muligheten til å befeste opplevelsene språklig og utvikle god begrepsdybde (Høigård, 2013, s.208). Å ha samtaler i hjemmet på morsmålet om det som skjer i barnehagen, vil kunne styrke forståelsen av innholdet og øke mulighetene for å lære tilsvarende språkferdigheter på norsk (Egeberg, 2012, s.93).

Egeberg (2012, s.94) viser til en rekke undersøkelser gjort av Shealy, Cook og Blewitt med flere, der resultatene har vist at boklesing hjemme mellom barn og foreldre om innhold og ord, kan ha en positiv virkning på ordkunnskaper. Lesing av bøker er også en viktig faktor for

språkutvikling og skriftspråkferdigheter. Dersom hjem og barnehage samarbeider om innhold og språkferdigheter som skal være i fokus, fører det til at stimuleringen av språk og kunnskap forsterkes (Egeberg, 2012, s.94). Bråthen (2012, s. 11) skriver at når barn skal lære seg et nytt språk, vil bruk av konkreter, bilder og bøker i samarbeid mellom barnehage og hjem styrke begrepsutviklingen i begge språk (Bråthen, 2012, s. 11).

Til samlinger bør barnehager velge bøker som finnes i flerspråklige utgaver og gjerne bøker som er oversatt til barnas morsmål. Slike bøker kan foreldrene til flerspråklige barn få låne i god tid før de skal leses på norsk i barnehagen. Når barna kjenner innholdet godt på morsmålet er det enklere for dem å forstå når teksten senere leses på norsk i barnehagen (Høigård, 2013, s.207). Foreldrene er på den måten med på forberedelsene i forkant av samlingen, noe som gir et grunnlag og en kontekst for forståelse (Egeberg, 2012, s.172-173). Barn kan også ha med seg bilder hjem fra barnehagen, slik at familien kan ha samtaler om det på morsmålet (Egeberg, 2012, s.95).

2.7 Kartlegging av språk

I rapporten "Alle teller mer" står det at kartleggingsverktøy knyttet til språk er spesielt utbredt i kommuner der det er mange flerspråklige barn. Det vises til en styrerundersøkelse der et av funnene er at tiltak for å støtte flerspråklige barn i å bruke og utvikle morsmålet i liten grad blir prioritert. Ut fra resultatene ser det ut til at språkopplæring og kartlegging av språk utelukkende fokuserer på barnas ferdigheter og kunnskaper i det norske språket, mens barnas morsmål gis liten anerkjennelse (Østrem mfl., 2009, s.103).

"Å dokumentere språk, vurdere og – ikke minst- planlegge tiltak for videre utvikling krever en viss ferdighet i det aktuelle språket" (Sandvik & Spurkland, 2012, s. 20). I "Språkpermen" er morsmålet nevnt under hvert kartleggingsområde i tillegg til et egen skjema for observasjon og ivaretagelse av morsmålet. Dette bør personalet i barnehagen fylle ut så godt de kan og de bør bruke foreldrenes vurdering så langt det er mulig, selv om mange foreldre kan finne det vanskelig å si noe om barnas språk. For flerspråklige barn er det en sentral kompetanse at de har ferdigheter på andre språk enn på norsk" (Sandvik & Spurkland, 2012, s.20).

3. Metode

3.1 Valg av kvalitativ metode

En metode er redskapet vårt i møtet med noe vi vil undersøke. Den hjelper oss å samle inn data, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen (Dalland, 2007, s.83). Slik problemstillingen er formulert: *Hvordan kan barnehagen arbeide med de flerspråklige barnas morsmål?*, er det den kvalitative tilnæringsmåten som er aktuell. Innenfor den kvalitative tilnæringsmåten har jeg valgt å bruke semistrukturert intervju og observasjon. Kjennetegn ved den kvalitative metoden er at man kan gå i dybden og få frem det som er spesielt eller eventuelt avvikende med arbeidet i de barnehagene jeg velger. Jeg har en førforståelse om hvordan jeg mener barnehagen bør arbeide med morsmålet til flerspråklige barn. Dette er noe jeg må ha i tankene i måten jeg formulerer meg på i samtale og intervju med aktørene i barnehagene. Den kvalitative metoden gjør at intervjuet blir preget av fleksibilitet uten faste svaralternativer (Dalland, 2007, s.87). På den måten kan jeg få tak i hva personalet i barnehagene jeg har intervjuet gjør i arbeidet med å styrke morsmålet til flerspråklige barn. Ved å bruke en kvalitativ metode ønsker jeg å få frem hvordan barnehagen kan arbeide med de flerspråklige barnas morsmål.

3.2 Semistrukturert intervju

Kvalitative forskningsmetoder vil ha relevans for nåtidsorienterte, empiriske undersøkelser, og det vil ofte bli brukt direkte observasjoner og personlige intervjuer for å innhente data (Befring, 2015, s.38-39). I sammenheng med dette perspektivet har jeg valgt å bruke semistrukturerte intervju med pedagogiske ledere for å kunne svare på problemstillingen. Jeg har på forhånd samtalt med personalet og observert det fysiske rommet i avdelingene. På den måten har jeg fått et innblikk for å tolke intervjuene mer ut fra konteksten personalet står i. Den semistrukturerte intervjumåten har gitt meg muligheten til å komme med oppfølgingsspørsmål for å få all den informasjonen jeg trenger for å kunne svare på problemstillingen.

3.3 Observasjoner

I tillegg til å ha intervjuet pedagogiske ledere, har jeg også fått observert og sett meg rundt inne i de ulike barnehagene. Observasjoner kan danne grunnlaget for spørsmål til intervjuene

eller motsatt ved at perspektiver som kommer frem under intervjuet, søkes utdypet gjennom observasjon (Bergsland & Jæger, 2014, s.73). Gjennom uformelle observasjoner gjort i de ulike barnehagene, har jeg fått ett inntrykk av hvordan barnehagen arbeider med for eksempel bilder, bøker, leker og aktiviteter. Jeg har derfor fått sett litt av hvordan de arbeider med morsmålet til flerspråklige barn. Under intervjuene fikk jeg muligheten til å spørre de pedagogiske lederne hvordan de arbeidet med de ulike tingene jeg observerte at var til stede i det fysiske rommet i barnehagen. Disse uformelle observasjonene har gjort at jeg har kunnet tolke intervjuene bedre ut fra konteksten informantene står i.

3.4 Valg av informanter

Mine kriterier for valg av informanter til denne oppgaven, var at de skulle arbeide i barnehager som har barn med flerspråklig bakgrunn og ha kompetanse innen temaet. Derfor var det heller ikke viktig hvilken stilling de var ansatt i så lenge de hadde kompetanse innen temaet og hadde arbeidet med flerspråklige barn. For å få kontakt med barnehagene sendte jeg e-post til styrer, som formidlet kontakt videre til informantene. Informantene i denne oppgaven arbeider i ulike kommuner i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

3.5 Presentasjon av informanter

Informantene i denne oppgaven består av to pedagogiske ledere og en fagarbeider. De har varierende arbeidserfaring og stilling i sine barnehager, men felles for alle er at de har kunnskap og erfaringer innen temaet for denne oppgaven. Alle informantene arbeider på avdelinger der de har flerspråklige barn i barnegruppen. I to av barnehagene er en stor andel av barna flerspråklige og snakker derfor flere språk. Informantene i de ulike barnehagene blir referert til som **A**, **B** og **C**. Jeg har valgt å nummerere utsagnene fra informantene. Ut fra de uformelle observasjonene og intervjuene kjenner jeg til at informant **A** arbeider i en avdelingsbarnehage i Sogn og Fjordane der to tredjedeler av barna er flerspråklige. Barnehagen har tidligere tatt del i et prosjekt startet av NAFO (nasjonalt senter for flerkulturell opplæring). Informant **B** arbeider i en avdelingsbarnehage i en liten bygd i Møre og Romsdal. De har fem ulike nasjonaliteter i barnegruppen, der språkene barna snakker er norsk, svensk, tysk, litauisk, thai og polsk. Informant **C** arbeider i en basebarnehage i Møre og Romsdal som har syv ulike nasjonaliteter i barnegruppen. De har ansatt en flerspråklig assistent som snakker Arabisk og norsk.

3.6 Utforming og gjennomføring av intervju

I møtet med informantene fortalte jeg litt om meg selv og bacheloroppgaven jeg skulle skrive. Alle informantene hadde noen dager før intervjuene fått utdelt et informasjonsskriv og samtykkeskjema. Alle var derfor opplyst om at de kunne når som helst trekke seg og at samtalen skulle bli tatt opp og senere slettet.

Jeg valgte å lage en intervjuguide i god tid før gjennomføring av intervjuet. På den måten fikk veileder sett og vurdert spørsmålene jeg hadde tenkt å stille. Noen spørsmål ble i denne fasen tatt bort, mens andre ble lagt til. Jeg endte opp med 20 spørsmål i intervjuguiden. Til tross for at jeg hadde så mange spørsmål, varte intervjuene bare rundt 30 minutter. Alle spørsmålene var relevante og aktuelle for å svare på problemstillingen min. Selv om jeg hadde en svært detaljert intervjuguide, var intervjuene mer som en samtale enn et intervju. Jeg stilte oppfølgingsspørsmål til alle jeg intervjuet, men jeg hadde flere spørsmål til de som hadde flerspråklige assistenter i barnehagen i forhold til de som ikke hadde det. Samtalen gikk føre seg på et skjermet grupperom i barnehagene. Siden vi var i barnehagene, var det enkelt for de jeg intervjuet å vise fram ulike ting de brukte i arbeidet med de flerspråklige barna. Dette synes jeg var svært interessant og få se.

3.7 Analyse av data

I valg av analyse av data står jeg i den tradisjon som seier at: ”Før analysearbeidet begynner, må datamaterialet klargjøres. Den vanligste prosedyren er å omgjøre det innsamlede datamaterialet til skriftlig tekst (...)” (Bergsland & Jæger, 2014, s.81). Etter å ha gjennomført de ulike intervjuene med de pedagogiske lederne, valgte jeg å transkribere samtalene og på den måten få oversikt over datamaterialet jeg har samlet inn. ”Innsamlede data i kvalitative studier kan være både omfattende og uoversiktlige”(Befring, 2015, s.114). Derfor er en slik transkribering nødvendig i arbeidet med å analysere innsamlet datamateriale. Jeg har valgt å gjøre transkripsjonen om til bokmål, slik at den henger sammen med oppgaven sin målform. Jeg har også valgt å se bort fra lyder og utspill som ikke er relevante for min problemstilling.

3.8 Kvalitet i kvalitativ metode

Kvaliteten i den kvalitative metoden vil jeg vurdere ut fra reliabiliteten og validiteten i forskningen.

3.8.1 Reliabilitet og Validitet

Ved alle typer datainnsamling vil det forekomme mindre eller større feil. Vi må altså vurdere om datainnsamlingen er reliabel (Befring, 2015, s.48). Forventninger og forutinntatte oppfatninger kan forstyrre forståelsen og redusere validiteten av data (Befring, 2015, s.54). I arbeidet med det transkriberte materialet fra intervjuene, er det et grunnleggende krav at jeg klarer å være en selvkritisk leser og tolker for at validiteten i mine kvalitative studier skal være til stede (Befring, 2015, s.55). Jeg må derfor skille mellom hva som er mine egne eller deltakernes utsagn, meninger eller tolkninger, for å ikke prege resultatet av forskningen. Jeg har en førforståelse om flerspråklighet og hvordan jeg mener barnehager bør arbeide med morsmålet til barn i barnehagen. Gjennom hele oppgaven har jeg prøvd å skille mine egne meninger og holdninger fra teorien og empirien som jeg har samlet inn.

Jeg ønsket å intervju flere barnehager for å få et bredere spekter på hvordan barnehager arbeider for å styrke morsmålet til flerspråklige barn. Det var viktig for meg å intervju i barnehager som har mange flerspråklige barn. Ved å gjøre det får jeg mer aktuell datamateriell som kan inneholde informasjon som kan gi tips og være veiledende for andre barnehager om hvordan de kan arbeide med barnas morsmål.

Validiteten i oppgaven er høy fordi spørsmålene i intervjuguiden er definerte som sentrale for å få svar på spørsmålene. Jeg hadde også mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål dersom det var noe jeg ønsket å få mer utfyllende svar på. Spørsmål og oppfølgingsspørsmål som jeg stilte i de ulike intervjuene kan redusere validiteten og reliabiliteten i oppgaven, da disse spørsmålene kunne vært ledende. Jeg kan ha påvirket validiteten underveis i utvalget av data, dersom jeg har sett bort fra noe eller hatt et visst fokusområde underveis. Jeg kan også ha transkribert feil eller mistolket det som ble sagt, men oppfølgingsspørsmålene jeg stilte kan ha redusert mulighetene for å gjøre det.

3.8.2 Generalisering

Mine funn i denne oppgaven kan ikke generaliseres da jeg har intervjuet et lite antall aktører i barnehager. Derfor kan jeg ikke si at funnene er overførbare til alle andre barnehager i Norge.

3.9 Forskningsetiske utfordringer

Utvalget jeg gjør av barnehager som jeg intervjuer, er viktige i arbeidet for å kunne svare på problemstillingen. Ved å intervju og gjøre observasjoner i barnehager som har et stort mangfold av flerspråklige barn, kan det gjøre datainnsamlingen rikere og mer aktuell da disse kanskje har stort fokus på flerspråklighet. Jeg har ikke et ønske om å generalisere, men se på det særegne med arbeidet til de barnehagene jeg besøker.

Med tanke på det forskningsetiske har jeg delt og diskutert intervjuguiden med min veileder på forhånd av intervjuene. På denne måten kan jeg være mer sikker på at jeg ved å stille spørsmålene fra intervjuguiden, får det nødvendige datamaterialet for å svare på problemstillingen min.

4. Resultater

Før jeg starter med drøfting av teori og innsamlet empiri skal jeg presentere funn og resultater. Jeg har valgt å ha en temasentrert analytisk tilnærming i arbeidet med dette. Materiale som er analysert basert på en temasentrert tilnærming innebærer at man sammenlikner informasjon om hvert tema fra alle informantene (Thagaard, 2009, s.171). Jeg som forsker skal rette fokus mot utvalgte temaer og sammenlikne informasjonen fra alle informantene rundt disse temaene. Temaene jeg velger ut fra det innsamlede materialet er sentrale i undersøkelsen for å kunne svare på problemstillingen (Thagaard, 2009, s.172). Jeg skal trekke ut illustrerende sitater innen hvert tema (Befring, 2015, s.115). Informantene i de ulike barnehagene blir referert til som **A**, **B** og **C**. Sitatene som jeg trekker frem nummereres for å gjøre det enklere å se tilknytningen til resultatene i drøftingen.

Det første temaet jeg velger å gå inn på er utfordringene ved definisjonen av begrepet *morsmål*. Informant **B1** og **C1** var bestemte i sin definisjon av morsmål: *Det er det språket foreldrene snakker*. Informant **A1** ønsket først ikke å gi et konkret svar på hvordan hun ville definere begrepet da hun er kritisk til de mange ulike definisjonene. *Dersom jeg skal støtte meg til litteraturen, er morsmålet det språket som familien snakker, eller det språket du tenker på, drømmer på, skaper tanker eller lek i (A1)*.

Hvordan arbeider dere med å støtte de flerspråklige barna i norsk? Dette var et av spørsmålene jeg stilte til informantene. **C2**: *Vi har språktrening og bruker mye konkrete og bilder slik at det blir enklere for barna å forstå hva vi mener. Visualiserer ting. Viss jeg leser et eventyr så tar jeg med figurer*. **B2**: *Vi arbeider med dette gjennom dagen i hverdagssituasjoner som ved påkledning, måltid, i lek og i samling*. **A2**: *Vi arbeider med å støtte norskkompetansen gjennom språktrening og arbeid i mindre grupper. Vi har også begrepstrening og litt lydtraining etter barnas individuelle behov. Vi bruker mye bøker, slik som "mine første hundre ord" og tar bilder av ting i barnehagen*.

Svarene fra informantene var ikke så utdypende da jeg spurte hvordan de arbeidet med å styrke de flerspråklige barnas morsmål. Informant **B3** svarte at de støttet morsmålet ved å informere foreldrene om hvor viktig det er at de bruker morsmålet hjemme. Informant **A3** oppmuntret også foreldrene til å snakke på morsmålet til barna, og så mye som mulig. *Det er på den måten vi støtter, for vi har ikke morsmålsassistent (A3)*. Informant **C3** arbeider i en

barnehage som har ansatt en flerspråklig assistent som arbeider med å styrke barnas morsmål: *Den flerspråklige assistenten kan støtte opp i leken, benevne begreper, oversette eller forklare underveis i samlingen slik at alle barna skal oppfatte historien, da dette kan være vanskelig i en gruppe. Dersom det er noe barnet sier som jeg ikke forstår, så kan den flerspråklige assistenten hjelpe med å oversette til norsk (C3).*

Det er bare informant C som har en flerspråklig assistent som ressurs i barnehagen.

Barnehage A og B har ingen flerspråklig assistent men uttrykker hvordan det hadde vært dersom de hadde hatt det: *Jeg tror vi hadde klart å arbeide med språkene mer parallelt om vi hadde hatt en flerspråklig assistent (A4). Det hadde vært godt med en flerspråklig assistent, men vi har så mange språk og mange morsmål. Men det kunne hjulpet mye i de situasjonene der barna prøvde å formidle noe til oss som vi ikke forstår (B4).*

Jeg spurte informantene om de syntes morsmålet til de flerspråklige barna var en del av barnehagehverdagen. Informant C som hadde en flerspråklig assistent på basen, bekreftet at morsmålet var en del av hverdagen til de barna som hadde samme morsmål som den flerspråklige assistenten: *”Vi har lært oss en somalisk sang som vi synger på samlinger. Vi holder også på å lære oss hva appelsin, banan og brødskive heter på andre språk” (C4).* Informant B5 fortalte at morsmålet var en del av hverdagen, men bare under henting og levering. A5 mente derimot at morsmålet ikke var en del av hverdagen.

Alle informantene fortalte at de hadde en barnegruppe der flere barn hadde samme morsmål, og at barna brukte morsmålet seg imellom i barnehagen. Informant B6 synes det var positivt at barna bruker morsmålet sitt. Informant A6 fortalte at de gav beskjed til barna at de måtte snakke norsk i barnehagen dersom de snakket på morsmålet. *”Det er på en måte et dilemma. Vi vet at de trenger å prate sitt språk for å ha en god lek. Men i fjor hadde vi to jenter som snakket polsk hele tiden, og når de startet på skolen kunne de nesten ikke norsk” (A7).* Informant C har på sin side ikke noe imot at barna bruker morsmålet i barnehagen: *Det kan være litt oppklarende at de får snakke seg imellom, og bli trygge i situasjonen. Kanskje de ikke klarer å uttrykke seg på norsk, men at de har de begrepene på morsmålet? (C5).*

5. Drøfting

I dette kapittelet drøfter jeg problemstillingen om hvordan barnehagen kan arbeide med de flerspråklige barnas morsmål, opp mot teorien som er presentert i teorikapittelet, resultater fra empiri og egne erfaringer. Empirien blir drøftet underveis for å synliggjøre sammenhengen mellom teori, drøfting og empiri.

For å kunne drøfte hvordan barnehagen arbeider med å styrke barns morsmål, er det sentralt å få vite hvordan informantene i de ulike barnehagene velger å definere dette begrepet.

Informanten i barnehage **A** ønsker først ikke å definere begrepet og gi et konkret svar, da hun ser kritisk på sider av de ulike definisjonene hun har innblikk i. **A** sa at dersom hun støttet seg til litteraturen vil morsmålet være det språket som familien snakker. Hun mente også at morsmålet kan være det språket en tenker, drømmer eller skaper lek med (**A1**). Hun sier videre at barna som har startet i barnehagen i 1-årsalder kanskje ikke har utviklet et morsmål enda. Men dersom hun skal støtte seg til litteraturen vil hun definere morsmålet som det språket som familien snakker. **B1** og **C1** støtter seg også til at morsmålet til barna er det språket som familien bruker. Denne definisjonen samsvarer delvis med den Gjervan, Andersen & Bleka (2012, s.127) bruker. Informant **A** er den eneste som uttrykker at begrepet har flere sider slik som Gjervan, Andersen & Bleka sin definisjon: De definerer morsmålet som det språket barnet forstår best, lærte først eller identifiserer seg mest med. Alle informantene mener at de flerspråklige barna som har to foreldre med et annet morsmål enn norsk, også har foreldrenes språk som morsmål, uavhengig av hvilket språk barna forstår best eller hva de identifiserer seg mest med.

Sandvik og Spurkland (2012, s.29) mener at personalet må ha god forståelse for hva det vil si å kunne et språk og hvordan barns andrespråk utvikler seg for å kunne legge til rette for et godt språkmiljø. Kibsgaard & Husby (2014, s.128) karakteriserer et godt språkmiljø som et sted der barn aktivt får være sammen med voksne og barn og ha mulighet til å ta i bruk ulike sider ved språket. I løpet av en barnehagehverdag er det mange situasjoner som kan skape gode muligheter for stimulering av både morsmål-og norskkompetanse. Jeg ser likheter blant mine funn og rapporten "Alle teller mer" (Østrem et.al, 2009, s.103) der resultatene er at språkopplæring og kartlegging av språk utelukkende fokuserer på barnas ferdigheter og kunnskaper i det norske språket. Forskningen til Sandvik, Garmann & Tkachenko (2012, s.54) tyder også på at barnehagene har tendenser til å vektlegge språkstimulering på norsk for flerspråklige barn.

Mine funn viser i likhet med forskningene at det blir lagt vekt på språkstimuleringen av norskkompetansen i barnehagen. Informant **B2** sier dette om deres arbeid med styrking av barnas norskkompetanse: *Vi arbeider med dette gjennom dagen i hverdagssituasjoner som ved påkledning, måltid, i lek og i samling.* **A2** og **C2** legger vekt på at de har norsk språktrening med barna, gjerne i mindre grupper. De bruker mye bøker og konkrete i arbeidet med å støtte opp under norsklæringen i for eksempel samlinger. I rammeplanen står det at personalet skal oppmuntre barn med flerspråklig bakgrunn til å være språklig aktive og samtidig hjelpe dem til å få erfaringer som bygger opp deres begrepsforståelse og ordforråd i norsk (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.41). Jeg tenker det kan være positivt å ha fokus på språkstimulering ved påkledning, måltid, lek og samling slik som **B2** beskriver. Da får barna mange erfaringer og får bygd opp ordforråd og forståelse for begrep som de møter på ofte i hverdagen. Når barna er satt sammen i mindre grupper tror jeg også det er større muligheter for at barna kan være språklig aktive slik som rammeplanen ønsker at de skal bli.

I forhold til det å utvikle et andrespråk, er det avgjørende å være i et godt språk og læringsmiljø. I følge Egeberg (2012, s.166) er kontekstuell støtte en viktig del av innlæringen av ny kunnskap og ord. Barnehagens eksempler på hvordan de arbeider med barnas språkkompetanse i norsk, gjennom hverdagssituasjoner, gir mange muligheter til at barna kan forstå gjennom konteksten. Når man for eksempel skal hjelpe barna med påkledning, holder opp en lue og sier "lue", hjelper konteksten barnet med å forstå innholdet i ordet. Informantene trekker frem bøker som et hjelpemiddel i språkstimuleringen av barnas norskkompetanse. Bøker tror jeg også kan være noe å ta utgangspunkt i og bruke i arbeidet med å styrke barnas morsmål, og ikke bare deres norskkompetanser. Jeg tror at slik barnehagene arbeider for å styrke barnas norskkompetanse, kan videreføres og brukes på samme måte for å styrke barnas morsmål. Man kan for eksempel la barna si hva de ser på bildene i bøkene både på morsmålet og på norsk. Da synliggjør barnehagen mangfoldet i tillegg til at barna får vist sin flerspråklige kompetanse for resten av barnegruppen.

I de ulike barnehagene fikk observere det fysiske rommet og sett hva de hadde av tilgjengelig materiell. Det finnes mange ulike materialer som kan kjøpes inn og brukes i barnehagen i arbeidet med barnas språkkompetanse. "Språkkisten" er et eksempel på dette. I språkkisten finnes det spennende materiell som for eksempel bildekort, samtalekort, spill, magnetavle og CD med sanger, rim og regler. Språkkisten tar utgangspunkt i ti ulike temaer som alle er

velkjente i barnehagen. Disse temaene er oversatt til flere ulike morsmål. Bruk av konkrete, bilder og bøker i samarbeid mellom barnehage og hjem vil styrke begrepsutviklingen i begge språk. (Bråthen, 2012, s. 11). Språkkisten er et verktøy som inneholder mye inspirasjon til ting som kan gjøres i arbeidet med flerspråklige barns språk.

Når jeg stilte spørsmål til informantene om hvordan de arbeidet med å styrke barnas morsmål, var to av svarene veldig lite utfyllende i forhold til informant **C** som arbeider sammen med en flerspråklig assistent. Informant **B3** svarte at de støttet morsmålet ved å informere foreldrene om hvor viktig det er at de bruker morsmålet hjemme. Informant **A** oppmuntret også foreldrene til å snakke på morsmålet til barna, og så mye som mulig: *Det er på den måten vi støtter, for vi har ikke morsmålsassistent (A3)*. Det kan tyde på at personalet har lite innblikk i og kompetanse om hvordan de kan støtte barna i morsmålet uten å ha språkkompetanse i barnas morsmål.

Gjervan (2006, s.13-14) mener flerspråklige assistenter kan være en viktig ressurs med tanke på barnas flerspråklige utvikling i morsmål og i norsk. Informant **C** arbeider i en barnehage som har ansatt en flerspråklig assistent som arbeider med å styrke barnas morsmål:

Den flerspråklige assistenten kan støtte opp i leken, benevne begreper, oversette eller forklare underveis i samlingen slik at alle barna skal oppfatte historien, da dette kan være vanskelig i en gruppe. Dersom det er noe barnet sier som jeg ikke forstår, så kan den flerspråklige assistenten hjelpe med å oversette til norsk (C3).

Barnehagen der informant **C** jobber, kommer med mange eksempler på hvordan de arbeider for å styrke barnas morsmål ved hjelp av den flerspråklige assistenten. Siden barnehagen har mange ulike morsmål i tillegg til norsk, er det ikke alle som får den samme muligheten som barna som deler samme morsmål som den flerspråklige assistenten. Jeg tror støtten en flerspråklig assistent kan gi barna i et slik arbeid kan gjøre en betydelig forskjell i barnas språktilegnelse. Barna får da bruke norsk og morsmålet om hverandre, ”bygge broer” og se sammenhengen mellom de ulike språkene. Men er dette noe et enspråklig norsk personale også kan gjøre?

Høigård (2013, s.206) mener at et enspråklig norsk personale kan gjøre mye for å støtte barns bruk av morsmål. Egeberg (2012, s.87) er også blant dem som mener at det ikke er et krav at pedagogen må kunne morsmålet for å arbeide med styrking av barns morsmål. På samme måte som barnehagene arbeider med norskkompetansen til barna gjennom arbeid i små

grupper og bøker, kan det samme brukes i arbeidet med å styrke morsmålet. Egeberg (2012, s.89) henviser til Gentner og Boroditsky som mener at det i noen barnehager kan være mulig å organisere grupper med barn som har samme førstespråk. Alle informantene sa at de hadde barn som hadde morsmålet til felles, men ingen hadde strukturelt gjennomført arbeid i slike smågrupper som det blir vist til. I slike grupper kan man i følge Egeberg ta utgangspunkt i et eventyr, historie eller en fortelling som barna kjenner godt på morsmålet og oversette til norsk.

Når det gjelder samarbeid mellom barnehage og hjem, tror jeg det er ekstra avgjørende å ha et godt samarbeid dersom barnehagene ikke har flerspråklige assistenter. Jeg tror barnehagene sjelden bruker ressurser til å ha en flerspråklig assistent til alle de ulike morsmålene som kan være i barnehagen. Derfor er man avhengige av at et enspråklig norsk personale arbeider for å støtte barnas bruk av morsmålet. Arbeid med bøker kan for eksempel planlegges slik at de flerspråklige barna får med seg bøker hjem som kan leses på morsmålet av foreldrene. Høigård (2013, s.207) mener at barnehager bør velge bøker som finnes i flerspråklige utgaver og gjerne bøker som er oversatt til barnas morsmål. På den måten kan foreldrene til flerspråklige barn låne med seg bøkene hjem for å bli kjent med innholdet på morsmålet, før det senere blir lest på norsk i barnehagen. For å få dette til å fungere i praksis, er man avhengige av engasjerte og positivt innstilte foreldre som ønsker å lese på morsmålet for barna. Jeg synes at personale kan bli flinkere å legge til rette for samarbeid mellom hjemmet og barnehagen i det pedagogiske arbeidet, for eksempel ved å finne bøker som er oversatt på flere språk.

Høigård (2013, s.206) sier at det beste for alle barn vil være å ha noen å snakke morsmålet med i barnehagen. C3 viser til en flerspråklig assistent som snakker arabisk med de barna som har det samme morsmålet og mener selv det er en stor fordel både for barna og personalgruppen fordi barna alltid blir forstått. Med utgangspunkt i det Høigård skriver vil det optimale for alle barn være å ha en flerspråklig assistent som snakket deres morsmål. Mine erfaringer er at det ofte er lett å skylde på økonomiske rammer når det er snakk om bruke penger på noe, som for eksempel å ansette ekstra personale som kan snakke barnas morsmål. Jeg mener det handler mye om prioriteringer. Dersom barnehagen legger vekt på språk og mener at arbeid med barns språk er viktig, bør dette også være noe de prioriterer å bruke penger og ressurser på.

I temaheftet om språklig og kulturelt mangfold nevner Gjervan (2006, s.34) hvordan en flerspråklig assistent kan gi de flerspråklige barna mange muligheter til å bruke morsmålet i hverdagen. I likhet med **C** handler det om at barna får muligheten til å forstå og gjøre seg forstått i samspill med en flerspråklig assistenten, slik som i eksempelet under samling. Barna kan gi uttrykk for tanker, meninger og følelser og delta likeverdig i samlingen med de andre barna. Morsmålsassistent gir barna mulighet til å uttrykke seg på de områdene som det norske språket kanskje ikke strekker til. **A** og **B** har ingen flerspråklig assistent i sin barnehage men kunne gjerne tenke seg det: *Jeg tror vi hadde klart å arbeide med språkene mer parallelt om vi hadde hatt en flerspråklig assistent (A4)*. Likevel løser ikke en flerspråklig assistent alle utfordringene rundt arbeidet med å styrke barns morsmål. *Det hadde vært godt med en flerspråklig assistent, men vi har så mange språk og mange morsmål. Men det kunne hjulpet mye i de situasjonene der barna prøvde å formidle noe til oss som vi ikke forstår (B4)*. Mine egne erfaringer fra praksis tilsier at det kan være vanskelig å forstå hva flerspråklige barna med svake norskferdigheter prøver å si, men det er minst like vanskelig å vite om disse barna forstår hva jeg sier. Egeberg (2012, s.77) skriver at det kan være nødvendig å tilpasse kommunikasjonen og språkbruken i samspill med barn med svake norskferdigheter, slik at det skal bli enklere å forstå. Dette kan være for eksempel å få øyekontakt før man starter å snakke, snakke i et moderat tempo og gi barnet tenkerom.

Gjervan (2006, s.28) skriver at synliggjøring av barns morsmål er en viktig faktor i utviklingen av en positiv identitet og en opplevelse av at alle språk er like verdifulle. Det handler om å vise de ulike språkene ved å for eksempel lage ”velkommenplakat” og syngesanger på flere språk. Synliggjøring av morsmålet kan også være at barna får bruke sitt morsmål i hverdagen. Informant **A6** sa til barna at de måtte snakke norsk i barnehagen dersom de kommuniserte på morsmålet. Ved å si til de flerspråklige barna at det kun er norsk som er akseptert og lov å snakke i barnehagehverdagen, blir ikke alle språk sett på som like verdifulle. Da vil det heller ikke oppleves meningsfullt å snakke sitt morsmål i hverdagen, slik Gjervan skriver om. Informant **C** fortalte hvordan de arbeider for å synliggjøre det språklige mangfoldet i barnehagen: *Vi har lært oss en somalisk sang som vi synger på samlinger. Vi holder også på å lære oss hva appelsin, banan og brødkive heter på andre språk (C4)*. Dette eksempelet viser at det ikke er mye som skal til for at det språklige mangfoldet skal bli synliggjort i barnehagen. Synliggjøring av det språklige mangfoldet er noe jeg mener kan gjøres uavhengig om man har flerspråklig assistent eller ikke. Slik som i eksempelet over, tror jeg det er forberedelser som skal til. Kanskje man kan lære noen ord av foreldrene til de

flerspråklige barna dersom man ikke har en flerspråklig assistent?

For flerspråklige barn er det en sentral kompetanse at de har ferdigheter på andre språk enn norsk (Sandvik & Spurkland, 2012, s.20). Informant **B5** mente at morsmålet til de flerspråklige barna bare var en del av barnehagehverdagen under levering og henting. Altså bare når foreldrene er til stede og bruker morsmålet. **A5** mente at morsmålet ikke er en del av barnehagehverdagen i det hele tatt. Dette mener jeg er ganske urovekkende da vi vet hvor viktig synliggjøring av mangfold og språk er for barnas utvikling av positiv identitet, og ikke minst for utvikling av språkkompetansen.

I alle barnehagene var det flere flerspråklige barn, der flere av disse hadde samme morsmål og de kunne derfor kommunisere sammen på morsmålet i barnehagen. Informant **B6** synes det var positivt at barna snakket på morsmålet sitt under lek med andre barn. I barnehagen til informant **A** var det en stor andel flerspråklige barn der nesten en tredjedel av barna hadde et annet morsmål enn norsk. Informant **A6** fortalte at de flerspråklige barna fikk beskjed om å snakke norsk dersom de brukte morsmålet sitt i leken. Denne holdningen til de ansatte ser jeg i sammenheng med det Gjervan (2006, s.8) kaller en problemorientert tilnærming til det språklige mangfoldet. Det at barna bruker morsmålet sitt i leken ble sett på som et problem og var en uønsket situasjon:

*Det er på en måte et dilemma. Vi vet at de trenger å prate sitt språk for å ha en god lek. Men i fjor var hadde vi to jenter som snakket polsk hele tiden, og når de startet på skolen kunne de nesten ikke norsk (**A7**)*

Det at barna ikke kan godt norsk når de starter på skolen forstår jeg er et problem. Likevel tror jeg ikke det er barnas bruk av morsmål i barnehagen som er årsaken til at barna ikke kan godt nok norsk. Med bakgrunn i litteraturen, er det helt sikkert at kompetanse i morsmålet er med på å gjøre overgangen til og forståelsen i norsk enklere for flerspråklige barn både når det gjelder skriftforståelse og leseforståelse. Jeg tror at barnehagen trenger å være mer bevisst på hvordan de kan stimulere barnas språk slik at de ser språkene i sammenheng, og dermed utvikler norskkompetansen på lik linje med morsmålet.

Det kan virke som om barnehagene har stort fokus på at barna skal bli flinke i norsk, slik at de ikke skal henge etter når de starter på skolen. Jeg tror vi må være tålmodige i arbeidet med de flerspråklige barna og tenke på at dersom de har et godt morsmål, så kommer det norske språket etter hvert. Kibsgaard og Husby (2014, s.133) sier at barnas språklige utvikling starter

lenge før de er i stand til å bruke språket aktivt. Selv om et flerspråklig barn ikke bruker det norske språket aktivt betyr ikke det at barnet ikke utvikler språket. Et enspråklig norsk personalet må samarbeide med foreldrene for å finne ut hvordan barnets kompetanse på morsmålet er. Morsmålskompetansen sier noe om hvor langt barnet har kommet i den språklige utviklingen. Dersom morsmålet er godt, er forutsetningene der for å lære og utvikle norskkompetansen.

I rammeplanen for barnehagen står det at barnehagen skal støtte at barn bruker sitt morsmål og samtidig arbeide aktivt med å fremme deres norskspråklige kompetanse (Kunnskapsdepartementet, 2011, s.35). I barnehagen til informant **A** er ikke morsmålet en del av barnas barnehagehverdag. Dette vil jeg si går imot litteratur og det rammeplanen sier om å støtte barnas bruk av morsmål. Sandvik & Spurkland (2012, s.48) er blant de som mener at bruk av morsmålet gir barna mulighet til å kommunisere på et nivå som tilsvarer alder og kognitiv utvikling. Det er kanskje dette informant **A7** sikter til når hun sier at hun vet at barna trenger å prate sitt språk for å ha en god lek. Likevel vil jeg påstå at hun ikke synes det er ”viktig nok”, da barnehagen fortsatt forteller barna at de må snakke norsk i barnehagen.

Informant **C** arbeider i en barnehage der de har et søskenpar fra Somalia som iblant snakker på morsmålet sitt i barnehagen: *Det kan være litt oppklarende at de får snakke seg imellom, og bli trygge i situasjonen. Kanskje de ikke klarer å uttrykke seg på norsk, men at de har de begrepene på morsmålet?* (**C5**). Jeg ser likheter mellom det informanten sier med det Høigård (2013, s.208) kaller for et splittet ordforråd. Det kan være at disse barna har et ordforråd for ”barnehageverdenen” og et ordforråd for ”familieverdenen”. Dersom barna skulle snakke om noe som handlet om noe fra ”familieverdenen”, var det morsmålet de måtte ta i bruk for å få det frem. Et splittet ordforråd begrenser barnas språk, da det er kun om visse ”temaer” de kan bruke morsmål og norsk. Som nevnt tidligere i drøftingen er det viktig at barna får snakke med andre på morsmålet sitt om det de gjør i barnehagen. Jeg tenker det også er viktig at personalet er flinke å snakke med de flerspråklige barna om det de gjør hjemme og på fritiden. På den måten kan vi arbeide for at barna kan bruke begge språkene i alle sammenhenger og dermed unngå å få et splittet ordforråd.

Siden 2007 har NAFO hatt et prosjekt der hovedmålet har vært å styrke barnas flerspråklige utvikling både på morsmålet og i tilegnelsen av norsk (Nasjonalt senter for flerkulturell utvikling, 2010, s.21). Dette styrkes ved at alle barn skal ha muligheten til å høre, se og bruke

sitt morsmål i barnehagens hverdag. Jeg mener at det er avgjørende å ha et kompetent personale som tilrettelegger for å synliggjøre det språklige mangfoldet i hverdagen. På den måten kan den flerspråklige utviklingen til barna styrkes ved at deres morsmål blir sett, hørt og brukt i hverdagen.

6. Oppsummering

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver legger vekt på at et godt utviklet morsmål er en grunnleggende forutsetning for språkutviklingen, skriftspråket og leseforståelsen. På bakgrunn av dette er morsmålet til barna noe man bør ta vare på og arbeide med. Ikke bare for at barna skal kunne kommunisere med familien, men også for å legge til rette en god språkutvikling i norsk.

Resultatene fra min studie viser at barnehagene er flinke til å oppfordre foreldrene til flerspråklige barn til å bruke morsmålet i hjemmet. De aller fleste foreldrene bruker morsmålet i samspill med barna under henting og levering i barnehagen. Men hvordan arbeider barnehagen med morsmålet til de flerspråklige barna? I barnehage C er det den flerspråklige assistenten som arbeider med barnas morsmål. Den flerspråklige assistenten snakker, oversetter og benevner begreper til barna under samlinger og i hverdagssituasjoner. Imidlertid viser resultatene fra min studie at de barna som ikke har en flerspråklig assistent som snakker samme morsmål, ikke får arbeidet med eller i tilstrekkelig grad utviklet sitt morsmål på samme måte i barnehagehverdagen.

I studien min uttrykker personalet at de legger vekt på at barna skal lære det norske språket. Noen hadde erfaringer med at barna ikke kunne godt nok norsk når de startet på skolen, og at de var en av grunnene til at de arbeidet med norskkompetansen. Resultatet av min studie viser at personalets kompetanse om morsmåletts plass i språktilegnelsen kan være dårlig. Det kan virke som om personalet i barnehagene tror de ikke kan støtte barnas morsmål fordi de selv ikke har språkkompetanse i morsmålet. Det finnes mange morsmål i barnehagene og det er derfor vanskelig å ha en flerspråklig assistent til hvert morsmål. Man er avhengige av at enspråklig norske ansatte arbeider for å styrke morsmålet, for eksempel ved å snakke med barna om det som skjer i hjemmet. Man kan også oppfordre foreldrene til å snakke med barna om det som skjer i barnehagen på morsmålet og på den måten unngå at barna får et splittet ordforråd. Samarbeidet med foreldrene blir desto viktigere dersom barnehagen ikke har en flerspråklig assistent som snakker morsmålet. Da er det kanskje bare i hjemmet eller i språkgrupper med andre barn med samme morsmål, der barnet kan bruke morsmålet og norsk om hverandre. Studien min aktualiserer at personalet må legge til rette for at foreldrene til de flerspråklige barna kan låne med seg bøker og lese de på morsmålet før de skal leses i

barnehagen. Da er det ekstra fint om man kan finne bøker som også er oversatt til barnas morsmål.

Barnehagene støtter barna i norsk ved å blant annet bruke kontekst, bøker og bilder i kommunikasjonen med barna. Disse situasjonene kan også brukes for å arbeide med barnas morsmål, ved å synliggjøre deres språklige kompetanse i for eksempel samlinger. I samlinger kan barna for eksempel få uttrykt seg på morsmålet og vise sin kompetanse ved å oversette og lære de andre barna ord på sitt morsmål. Man kan også lære seg sanger på andre språk og ikke bare på norsk.

Litteraturliste

- Befring, E. (2015). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Bråthen, N.I. (2012). *Språkkista. Praktisk språkstimulering. Veiledning*. Oslo: GAN Aschehaug
- Bergsland, M.D., & Jæger, H. (red) (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (4.utg). Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS
- Egeberg, E. (2012). *Flere språk - flere muligheter. Flerspråklighet, tilpasset opplæring og spesialpedagogisk metodikk*. Oslo: Cappelen Damm akademisk
- Gjervan, M. (Red.). (2006). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: <http://www.udir.no/Barnehage/Stotterressurser/Sprak/Spraklig-og-kulturelt-mangfold/>
- Gjervan, M., Andersen, C. & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen* (2.utg.). Oslo: Cappelen Akademisk.
- Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig* (3.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kibsgaard, S., & Husby, O. (2014). *Norsk som andrespråk. Barnehage og barnetrinn* (3.utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Kunnskapsdepartementet (2010). *Mangfold og mestring. Flerspråklige barn, unge og voksne i opplæringssystemet*. (NOU 2010:7). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2010-7/id606151/?ch=1>
- Kunnskapsdepartementet (2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra: <http://www.udir.no/Barnehage/Rammeplan/>
- Myklebust, J.-M. (2015, 25.oktober). 14 nasjonalitetar rundt same bord. *Møre Nytt*. Hentet 27. November fra: <http://www.morenytt.no/feature/2015/10/25/14-nasjonalitetar-rundt-same-bord-11725582.ece>
- Sandvik, M., & Spurkland, M. (2012). *Lær meg norsk før skolestart! Språkstimulering og dokumentasjon i den flerkulturelle barnehagen* (2.utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Sandvik, M., Garmann, G.N. & Tkachenko, E. (2014). *Synteserapport om skandinavisk forskning på barns språk og språkmiljø i barnehagen i tidsrommet 2006-2014*. Hentet

fra: <http://www.udir.no/globalassets/upload/forskning/2014/synteserapport-om-sprak-og-sprakmiljo-til-udir-2.pdf>

Spernes, K. & Hatlem, M. (2013). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse. Teoretiske og praktiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS.

Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (3.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Østrem, S., Bjar, H., Føsker, L.R., Hognes, H.D., Jansen, T.T., Nordtømme, S. & Tholin, K.R. (2009). *Alle teller mer. En evaluering av hvordan rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir innført, brukt og erfart*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/rammeplanen/evaluering-av-rammeplanen.pdf>

Vedlegg 1: Samtykkeskjema

Navn:

Dato: 18.09.2015

Adresse:

Informasjonsskriv til informanten

Vi har vært i kontakt og snakket om din deltakelse i mitt bachelorprosjekt om ”flerspråklighet”. Jeg er svært glad for at du ønsker å bidra, fordi dine tanker og barnehagens arbeid rundt temaet er av stor interesse for meg. Målet med bacheloroppgaven er å sette søkelys på hvordan barnehagen arbeider for å styrke morsmålet til flerspråklige barn. Jeg ønsker derfor å få høre dine tanker og erfaringer med hvordan denne barnehagen arbeider med akkurat dette.

Min veileder i prosjektet er Torhild Høydalsvik ved Høgskulen i Volda. Temaet på bacheloroppgaven er flerspråklighet. Problemstillingen er: ”På hvilken måte styrker barnehagen morsmålet til de flerspråklige barna?”. Denne problemstillingen er under bearbeiding og det kan bli mindre justeringer underveis.

De empiriske undersøkelsene dreier seg om intervju med en pedagogisk leder/barnehagelærer/styrer i 2-3 ulike barnehager. Jeg ønsker altså å bruke en kvalitativ tilnæringsmåte som gir meg mulighet til å gå i dybden å få frem hvordan de ulike barnehagene arbeider for å styrke morsmålet til flerspråklige barn. Jeg ønsker å ta opp våre samtaler på en lydopptaker fordi dette vil være en god støtte under analysearbeidet. Alle opplysninger om deg vil oppbevares konfidensielt under prosjektperioden og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i det publiserte materialet. Lydopptak slettes og øvrig datamateriale anonymiseres senest 31.Januar 2016.

Prosjektet skal være ferdig 21.desember 2015. Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke deg fra prosjektet uten å måtte begrunne det.

Jeg ser frem mot et godt samarbeid!

Ta kontakt ved spørsmål og kommentarer.

Hilsen

Vedlegg:

Når vi møtes, og før vi starter intervjuet, vil jeg sikre at vi begge er klare over ditt samtykke.
Da kan vi bruke slippen her:

Samtykke

Jeg er informert om hvordan data vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med forskningsetiske retningslinjer.

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Dato_____

Dato_____

Signatur, deltaker i studien

Signatur, bachelorkandidaten

Vedlegg 2: Intervjuguide

Problemstilling:

”På hvilken måte styrker barnehagen morsmålet til de flerspråklige barna?”

1. Kan du fortelle litt om din bakgrunn?

Informasjon om denne barnehagen og barna som går der.

2. Hvordan definerer du begrepet ”morsmål”?
3. Hvilke språk snakker de flerspråklige barna i deres barnehage?
- og hvilke språk er definert som barnets morsmål
4. Har begge foresatte et annet morsmål en norsk?
5. Bruker de foresatte til de flerspråklige barna morsmålet når de henter barna i barnehagen?
6. Kjenner de til om barnet har lært språkene samtidig eller stegvis?
(simultant/suksessivt)
7. Vet du noe om i hvilke situasjoner/”settinger” barna bruker morsmålet sitt?

Arbeid med barnets morsmål og dets plass i barnehagen

8. Arbeider dere med å støtte barnets morsmål? Hvis ja, På hvilken måte gjør dere det?
(Hvis nei, Hvorfor ikke?)
9. Hvordan arbeider dere med å støtte disse barna i norsk? Kan du komme med noen eksempler på dette?
10. Er morsmålet til barnet en del av barnehagehverdagen? På hvilken måte? Kom gjerne med eksempler på dette.
11. Hvordan gjør dere det på samlinger med flerspråklige barn til stede? (dersom barnet ikke kan norsk)

Ressurser/ Tospråklige assistenter

12. Hvilke ”ressurser” har dere i personalgruppen til disse oppgavene med å støtte barnas kompetanse i norsk /morsmål? Har noen kurs eller etterutdanning innen fagfeltet?
13. Har dere tospråklige assistenter?
Hvis nei: Ønsker dere å ha tospråklige assistenter i barnehagen?

Hvis ja: Hvordan arbeider de tospråklige assistentene med å støtte de flerspråklige barna og deres kompetanse i morsmål og norsk?

14. Hva annet enn morsmål kan en slik assistent støtte barnet i?

15. Vet du om noen av foreldrene til de flerspråklige barna ønsker tospråklige assistenter til barna sine?

Når et barn skal starte/nettopp har startet i barnehagen

16. Hvordan kommuniserer dere med barna i oppstartsfasen dersom barnet ikke forstår norsk?

17. Hvordan etablerer dere samspill med barna(og mellom barna) dersom dere ikke snakker samme språk? (i startfasen i barnehagen de første månedene)
Hvordan er rutinene for dette etter rundt ett halvt år? Hvordan er rutinene etter rundt ett år?

18. Hvordan oppretter dere samarbeid med foreldre/foresatte? (dersom de ikke snakker norsk?)

Skjemaer og pedagogisk materiale

19. Har dere noen kartleggingskjema som dere bruker i arbeidet med å dokumentere språket til de flerspråklige barna?

Hvis ja: Er dette de samme skjemaene som de majoritetsspråklige barna blir kartlagt etter?

Føler du at disse skjemaene gir et helhetlig inntrykk av språket til det flerspråklige barnet? Hvorfor/hvorfor ikke?

20. Vet du om noe, eller bruker dere noe pedagogisk materiale som er på flere språk for barn i førskolealder?